

Durum Deęerlendirmesi

Saad Hariri'nin İstifası ve Lübnan'da Çatışma Senaryoları

Kasım 2017 | 9

Yasin Atlıoęlu

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعیة دراسات الشرق الأوسط و أفریقیا

www.ordaf.org

Saad Hariri'nin 4 Kasım'da başbakanlık görevinden beklenmedik bir biçimde istifa etmesinin ardından uluslararası kamuoyunda oluşan genel beklenti bu gelişmenin Lübnan'ı da içinde alacak yeni bir bölgesel çatışma sürecinin tetikleyicisi olabileceğiydi. Lübnan gibi mezhepsel dengeler üzerinde işleyen hassas siyasal sisteme sahip bir ülkede bu tür istifalar sıra dışı olaylar olmasa da Hariri'nin istifasının geniş yankı uyandırmasının asıl nedeni istifa açıklamasının Riyad'da yapılması ve İran, Suudi Arabistan ve İsrail'in içinde olduğu bölgesel rekabetlerin bir parçası olarak görülmesidir. İstifa için kendi ülkesi yerine ailesinin en önemli destekçisi olan Suudi Arabistan'ı tercih eden Hariri, İran ve Hizbullah'ı Arap ülkelerinin içişlerine karışarak bölgeyi istikrarsızlaştırmakla suçlayıp kendisine yönelik bir suikast düzenlenebileceği endişesini dile getirdi. Bu açıklama, bir anda hem Lübnan içinde hem bölgesel düzeyde gerilimin tırmanmasını tetikledi.

İstifa konusundaki ilk yorumlar daha çok bölgede hızla yayılan İran nüfuzu ve Hizbullah'ın Lübnan siyasetindeki rolüne odaklandı. Hariri, İran ve Hizbullah'ın baskılarına daha fazla dayanamamış ve Lübnan'da siyaset yapmanın imkânsızlığını fark edip ülke dışında istifa kararını açıklamak zorunda kalmıştı. Suudi Arabistan, resmi ve gayri resmi açıklamalarında bu görüşü açıkça ifade ederken İsrail hükümeti de en üst düzeyde istifanın bölgede giderek yükselen İran tehdidinin bir neticesi olduğuna dikkat çekti. Ardından Suudi yetkililerden benzer açıklamalar geldi. Öte yandan Hariri'nin istifasının Suudi Arabistan'ın iç ve dış siyasetinde yaşanan hızlı dönüşümlerle ilişkili olduğu yorumları da uluslararası kamuoyunda yer işgal etti. Bu yorumlara göre Lübnan siyasetinde Hizbullah'a karşı mücadelede yetersiz kalan ve ABD, İsrail ve Suudi Arabistan'ın İran'a yönelik yeni siyasetiyle uyumlu hareket edemeyeceği anlaşılan Hariri doğrudan Suudi yönetiminin direktifiyle istifaya zorlanmıştı. Suudi Arabistan'ın Hariri ailesi üzerindeki nüfuzu ve Hariri'nin kendi şirketlerinde yaşadığı finansal sıkıntılar istifa zorlamasının sorunsuz bir biçimde gerçekleşmesini sağlamıştı. İran ve Hizbullah yetkilileri, Suudi Arabistan'ı Lübnan'a yönelik yeni bir İsrail saldırısı için uygun zemin hazırlamakla suçladı. Suriye ve Irak'ta son zamanlarda ortaya çıkan askerî gelişmelerden rahatsız olan Suudi Arabistan ve İsrail'in böylesi bir hamleyle Lübnan merkezli çıkarılacak kriz ve çatışmayı kullanarak İran'ın bölgedeki nüfuzunun dengelemeye çalıştığı iddia edildi.

Kuşkusuz Hariri'nin istifası üzerine yapılan farklı yorumların ortak noktası, Lübnan siyasetindeki gelişmeleri büyük ölçüde bölgesel düzeydeki siyasî ve askerî rekabetlerden yola çıkarak açıklama gayreti içinde olmasıdır. Lübnan siyasetinde neredeyse tüm aktörlerin nüfuzlarını ve meşruiyetlerini dış desteğe dayandırma alışkanlığı ve Lübnan'ın bölgesel krizler karşısındaki kırılğan yapısı dikkate alındığında bu yorumları yok saymak mümkün değildir. Bununla birlikte istifa kararını sadece bölgesel düzeydeki rekabetlerin bir neticesi olarak değerlendirmek ve bilhassa son bir yıl boyunca Lübnan iç siyasetinde tartışılan siyasî ve iktisadî meseleleri dikkate almamak istifa sonrası ortaya çıkacak gelişmelerin seyrini anlama konusunda bir eksiklik yaratacaktır. Bu bağlamda Hariri'nin istifa kararını değerlendirirken bölgesel düzeydeki rekabetler ile Lübnan içindeki meseleleri birlikte ele almak bir zorunluluk haline gelmektedir.

Aun-Hariri Uzlaşması ve Devleti Ayağa Kaldırma Çabaları

31 Ekim 2016'da Mişel Aun'un devlet başkanlığına seçilmesi, hem Lübnan'da uzun süredir var olan siyasal boşluğu kısmen ortadan kaldırırdı hem de ülkedeki farklı siyasî

ve toplumsal gruplar arasında geçici bir uzlaşmanın sağlanmasının yolunu açtı. Lübnan'da mezhepsel dengelere dayalı hassas siyasal sistemin işleyebilmesinin pazarlıklar ve karşılıklı tavizlerle sağlanan böylesi geçici uzlaşmalara muhtaç olduğu herkes tarafından biliniyor. Hizbullah'ın müttefiki olan Devlet Başkanı Aun, öncelikle hükümeti kurma görevini Saad Hariri'ye vererek Lübnan'daki siyasî kutuplaşmayı yumuşatmayı çalıştı. Ayrıca bu geçici uzlaşmanın devlet kurumlarının yeniden işler hale gelmesine ve kendi pozisyonunu güçlendirmeye hizmet edeceğini umut etti. Hariri de muhtemelen siyasî alandaki sıkışmışlığı ve şirketlerinin yaşadığı mali zorlukları aşmak için bu teklife olumlu yaklaşıp başbakanlık görevini kabul etti. Aun'un devlet başkanlığı ve Hariri'nin başbakanlığı Suudi yönetimi tarafından da desteklenmişti. Aun, Ocak 2017'de ilk yurtdışı ziyaretini Suudi Arabistan'a yapması hem bu desteğe bir karşılık hem de ülkenin acil finansal ihtiyaçlarına bir çözüm arayışıydı. Suudi Arabistan'ın ardından Katar'a geçen Aun, Şubat ayında da Mısır ve Ürdün'ü ziyaret ederek bölgedeki Arap devletleriyle ilişkilerin önemine vurgu yaptı. Aun, Arap devletlerinden siyasî ve iktisadî destek beklentisini içeren bu ziyaretler sırasında İran ve Hizbullah ile olan mevcut ilişkilerinden ise asla taviz vermedi. Başbakan Hariri de aynı süreçte İran ve Hizbullah yönelik eleştirilerini dile getirmekle birlikte Aun doğrudan hedef almaktan sürekli olarak kaçındı. Böylece Aun ile Hariri arasında Lübnan'ın öncelikli meselelerini çözmeye odaklı bir uyum ortaya çıktı. Bazılarına göre Hariri'nin Lübnan iç siyasetindeki bu tavrı İran ve Hizbullah'ın baskılarına boyun eğmek manasına geliyordu.

2017 yılı başından itibaren Lübnan'da tıkanan siyasal sistemin önünün açılması ve devlet kurumlarını yeniden işler hale gelmesi için hükümet büyük çaba harcadı. Siyasî krizlerden dolayı 2009'dan beri yapılamayan genel seçimlerinin Mayıs 2018'de yapılmasına karar verilmesi ve Haziran ayında meclisten yeni bir seçim kanunu geçirilmesi ülke siyasetinin normalleşmesi adına umut verici gelişmelerdi. 1960 kanunu olarak bilinen seçim sisteminin değiştirilmesi ülkedeki farklı siyasî partiler arasında uzun süreli tartışmaların ardından gerçekleştirilebildi. Yeni seçim kanunu ile Lübnan 15 seçim bölgesine ayrıldı ve nispi temsil sistemi getirildi. Lübnan iç siyasetinin gündeminde yer alan diğer bir konu ülkenin güvenlik sorunlarıydı. Lübnan'ın kuzey ve kuzeydoğusunda son yıllarda güçlenen selefi gruplar ve sınır bölgelerindeki IŞİD ve Nusra Cephesi militanları üzerindeki askeri baskı 2017 yılı boyunca giderek artırıldı. 2017 yaz aylarında Lübnan Ordusu'nun Hizbullah ile işbirliği haline düzenlediği askeri operasyonlar Lübnan-Suriye sınırındaki Aarsal ve çevresindeki cihatçı silahlı gruplara karşı önemli bir zafer kazanılmasıyla neticelendi. Bununla birlikte Sayda yakınlarındaki Ayn el-Hilve Filistin mülteci kampında El-Fetih ile cihatçılar arasındaki gerginlik ve çatışmalar uzun süre devam etti. Lübnan Askerî Mahkemesi, Eylül ayında Selefi Şeyh Ahmed el-Esir'in içinde bulunduğu 9 kişiye idam cezasına çarptırdı. İdam cezaları 2013 yılında Sayda'nın Abra semtinde Ahmed el-Esir'in silahlı adamları ile Lübnan Ordusu arasında çıkan çatışmalarda 17 askerin öldürülmesi suçlamasıyla verildi. Mahkeme Abra olayına katıldığı belirlenen, fakat yakalanamayan Lübnanlı ünlü şarkıcı Fadıl Şakir'i de gıyabında 15 yıl hapis cezasına çarptırdı. Tabii Lübnan'da güvenlik alanında yaşanan bu gelişmeler, bir yandan devletin otoritesini tekrar göstermesini sağlarken diğer yandan da Hizbullah'ın askerî gücünü ülke içinde geniş bir alana yayması getirdi. Bu durum Suudi Arabistan ve İsrail gibi bölgesel aktörlerin Hizbullah konusundaki endişelerini daha da arttırdı.

Lübnan hükümetini 2017 yılı boyunca en çok zorlayan konu ise ülkedeki iktisadî meseleler ve devlet içindeki yolsuzluklardı. Lübnan'daki iktisadî yapının 1950'lerden beri büyük

ölçüde ticaret, finans ve turizm sektörleri yoluyla ülkeye giren sıcak paraya dayalı olduğu biliniyor. Bununla birlikte liberal ilkeler üzerine inşa edilmiş iktisadî yapı, ticarî ve finansal büyümenin olduğu dönemlerde bile, büyük ölçüde ülkedeki siyasî seçkinlerin çıkarların hizmet ettiği ve devlet geniş toplumsal kesimlerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kaldı. Bu iktisadî yapı ile birlikte yolsuzluk, rüşvet ve adam kayırmacılık gibi müzminleşmiş sorunlar iç savaş sonrası süreçte de siyasî mücadeleler ve krizlerin gölgesinde varlığını sürdürdü. 2011'den sonra Suriyeli mültecilerin Lübnan'a gelişi ve ülkeye sıcak para girişini sağlayan Arap ülkeleriyle yaşanan gerginlikler iktisadî şartların daha da kötüleşmesine yol açtı. Bu bağlamda Aun'un devlet başkanı olmasından sonra Suudi Arabistan başta olmak üzere Arap ülkelerine yaptığı ziyaretler Lübnan'ın finansal ihtiyaçlarına ve ülkedeki iktisadî durgunluğa çözüm bulmak için atılmış adımlardı. Devleti ayağa kaldırmak için ülke içinde yapılması gereken alt yapı yatırımlarının iç kaynaklarla finansmanının zor olması, dış yardım ve dışardan gelecek sermaye akışını zorunlu hale getiriyordu. Ayrıca hızla artan devlet borçları, bunların geri ödemeleri ve yeni borç bulma Lübnan hükümetini zorlayan diğer iktisadî konular arasında yer alıyordu. Tabii Lübnan'ın 2005'ten beri devlet bütçe yapılmadan 12 yıl boyunca yönetilmesi yeni hükümeti öncelikle bütçe yapılması konusunda adımlar atmaya yöneltti. Fakat Lübnan hükümetinin vergileri arttırma yoluyla kamu ödemeleri için kaynak yaratma girişimi ciddi toplumsal tepkileri beraberinde getirdi. 2015 yılındaki çöp protestolarına benzer bir biçimde Lübnanlılar sokaklarda düzenledikleri gösteriler ve grevlerle vergilerdeki adaletsizliğini ve yolsuzlukları dile getirdi ve hükümeti yetersiz kalmakla suçladı. Öte yandan hükümetin memur maaşlarını arttırmak için şirketlerin kârından aldığı vergileri yükseltmesi bu kez ülkedeki özel sektör ve banka sahiplerinin tepkisine yol açtı. Bu şartlar altında Lübnan hükümeti yeni bütçe tasarısını Ekim ayında meclisten geçirmeyi başarsa da bu tedbirlerin iktisadî olarak çöküşe sürüklenen ülkeyi kurtarmak için ne düzeyde fayda sağlayacağı şu an için bilinmiyor.

Bölgesel Gerilimlerin Gölgesinde Siyaset Yapmanın Zorluğu

Lübnanlı siyasetçilerin 2017 yılı boyunca ülkenin öncelikli siyasî ve iktisadî sorunlarına çözüm arayışları, bölgesel düzeydeki rekabetlerin ve gerilimlerin gölgesinde sürdürüldü. 2011'de Suriye İç Savaşı'nın başlamasından beri bölgesel güçlerin Lübnan'daki siyasî rekabetleri ve mezhepsel ayrımları manipüle etmesi ülkedeki istikrarsızlığı körüklemişti. Ayrıca Hizbullah'ın Suriye'deki iç savaşa aktif olarak katılması örgütün ülke içindeki karşıt gruplar tarafından eleştirilmesini getirmiş ve İran'ın yayılan nüfuzu ülke siyasetinin en önemli tartışma konusu haline gelmişti. Hiç kuşku yok ki Lübnan'daki Suriyeli mülteci varlığı da ülkedeki iktisadî şartların bozulması, güvenlik sorunlarının ve toplumsal huzursuzlukların ortaya çıkmasına katkı yapmıştı. 2011'den neredeyse 2016 yılı sonuna kadar Lübnan'da etkin bir devletin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla Aun ile Hariri arasında sağlanan uzlaşmanın sürdürülmesi ve ulusal birliğin muhafaza edilmesi 2017 yılı boyunca ülke siyasetinin temel belirleyici oldu. Hizbullah'ın askerî varlığı, Suriyeli mülteciler başta olmak üzere birçok konudaki fikir ayrılıklarına ve dış baskıya rağmen hem Aun hem de Hariri uzlaşmayı sürdürmek için büyük gayret gösterdi. Fakat Suriye'deki iç savaşın Suriye yönetimi ve müttefikleri lehine gelişmesinin Lübnan iç siyasetini etkilemesi kaçınılmazdı. ABD, Suudi Arabistan ve İsrail, Suriye'deki askerî gelişmeleri İran nüfuzunun bölgede genişlemesi olarak algılıyor ve Hizbullah her üç ülkenin hedef tahtasına konuluyordu. ABD'nin yeni başkanı Donald Trump'ın

Mayıs ayında ilk yurtdışı ziyaretini Suudi Arabistan'a yapmasıyla bölgedeki rekabetlerin yeniden şekilleneceği yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı. Ziyaret sırasında Suudi Arabistan ile büyük bir silah antlaşması imzalayan Trump, Riyad'da Uluslararası Radikal Düşünceyle Mücadele Merkezi'nin açılışı sırasında Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz ve Mısır Devlet Başkanı Abdülfettah Sisi ile bir kürenin etrafında verdiği poz ile sembolik bir güç gösterisi yaptı. Trump'ın Suudi Arabistan'ın ardından İsrail'e geçmesi ise İran'a karşı sert siyaseti destekleyen bu iki bölgesel aktör arasında yakınlaşmanın bir işareti olarak algılandı. Nitekim İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu'nun ziyaret sırasında "Umarım bir gün İsrail başbakanı da Tel Aviv'den Riyad'a uçabilir" sözleri oldukça dikkat çekiciydi.

Haziran ayında Suudi Arabistan ile Katar arasında başlayan kriz ve ardından Kral Selman bin Abdülazizi'nin yeğeni azlederek yerine oğlu Muhammed bin Selman'ı veliyaht prens olarak ataması Lübnan'ı da içinde alacak ve bölgesel gerilimi yükselten yeni bir süreci başlattı. Muhammed bin Selman'ın babasının yerine iktidara hazırlanma süreci yaz ayları boyunca bir siyasî, iktisadî ve toplumsal reform ve modernleşme projesinin bir parçası olarak sunuldu. Bu arada Muhammed bin Selman'ın iktidarına rakip olabilecek hanedan üyelerine yönelik tasfiye süreci de başladı. Kuşkusuz Suudi Arabistan'da yeniden şekillenen iktidarın bölgesel düzeyde kendini kanıtlamasının yolu ise İran'ın yayılan nüfuzunu sınırlandırmaya yönelik girişimlerden geçiyordu. Bu iş için Lübnan'ın uygun bir yer olduğu da aşikârdı. Lübnan Başbakanı Hariri'nin Temmuz ayında Washington'a yaptığı ziyaret sırasında ABD Başkanı Trump Hizbullah'ı Lübnan Devleti, Lübnanlılar ve tüm bölge için büyük bir tehdit olarak nitelendirmesi Hizbullah yönelik baskının artacağını gösteriyordu. Lübnan'ı IŞİD, El-Kaide ve Hizbullah karşı bir sınır hattı olarak tanımlayan Trump, Hizbullah'ı İran desteğiyle Suriye'deki insan kıyımını körüklemekle suçladı. Görüşme sırasında Hariri de Hizbullah'ın Suriye'deki iç savaşa müdahil olmasını büyük bir hata gördüğünü söyledi. Hariri'nin Washington ziyaretinin ardından ABD yönetimi Hizbullah'a karşı yeni yaptırımlar uygulamaya koymak için harekete geçti.

Kuşkusuz Rusya, Türkiye ve İran arasında Suriye'deki iç savaş ve Irak'taki gelişmeler üzerinden ortaya çıkan yakınlaşma ABD yönetiminin Suudi Arabistan, İsrail ve Kürtler üzerinden bölge siyasetini şekillendirme eğilimini açıkça ortaya koymasını kolaylaştırdı. ABD yönetiminin askerî yardımlarla güçlendirmeye çalıştığı Lübnan Ordusu'nun Ağustos ayı sonunda Hizbullah ile işbirliği halinde Arsal'daki IŞİD ve Nusra Cephesi militanlarına karşı kazandığı zafer yeni bir hayal kırıklığıydı. Arsal'daki savaş uluslararası kamuoyunda meşru görülse de işin içinde Hizbullah'ın da olması ABD ve bölgedeki müttefikleri Suudi Arabistan ve İsrail'de büyük rahatsızlık yarattı. Hizbullah'a karşı yaptırımların hazırlandığı süreçte bu ABD için kabul edilemez bir durumdu. Öte yandan ABD'nin Orta Doğu siyasetinin diğer bir ayağının da Eylül ayında Kuzey Irak'ta yapılan referandum olduğunu söylemek mümkün. Irak'ta Mesud Barzani'nin tek taraflı olarak bağımsız bir devlet kurma girişimi –açıkça sadece İsrail tarafından desteklese de- başarıya ulaştığı takdirde muhtemelen ABD ve Suudi Arabistan için de İran ile mücadelede uygun bir dayanak noktası olacaktı. Fakat Irak merkezi hükümetinin İran ve Türkiye'nin desteğiyle bu girişimi boşa çıkarması ABD'nin bölgedeki itibarını olumsuz yönde etkiledi. Bu gelişmelerin neticesinde ABD yönetimi için Orta Doğu'da itibarını muhafaza edebileceği iki alan kaldı. İlki PKK-PYD terör örgütüne destek vererek Rusya'ya karşı dengeyi sürdürmeye çalıştığı Suriye, ikincisi ise ABD yönetiminin yeniden Orta Doğu siyasetinin merkezine taşıdığı İran'dı. ABD Başkanı Trump 13 Ekim'de yeni İran stratejisini açıklayarak selefi

Obama'dan farklı bir yol benimseyeceğini gösteriyordu. ABD Kongresi'nin 26 Ekim'da Hizbullah'a yeni yaptırım kararı kabul etmesiyle Lübnan ABD'nin yeni İran stratejisinin önemli bir parçası haline geldi.

ABD yönetiminin İran ve Hizbullah'a karşı tavrını sertleştirmesi bir yandan Suudi Arabistan ve İsrail'i Lübnan siyasetine müdahale konusunda daha aktif olmaya teşvik ederken diğer yandan da Suudi-İran rekabetinin arasında sıkışan Lübnanlı siyasî grupların hareket kabiliyetini daralttı. Ekim ayının son günlerinde Lübnan siyasetinde meşgul eden konu ise Suriye ile ilişkilerin normalleştirilmesi ve yeni bir büyükelçinin Şam'a atanması meselesiydi. Devlet Başkanı Aun ve Hizbullah, Suriye ile ilişkilerin normalleştirilmesi gerektiğini ve bilhassa ülkedeki mültecilerin geri dönüşü için Suriye yönetimi ile işbirliği yapılmasının bir zorunluluk olduğunu savunuyordu. Buna karşılık Başbakan Hariri ve müttefiklerinin Suriye ile ilişkilerin eski durumuna dönmelerinden endişe duymaları ülke siyasetinde gerilimi arttırdı. Buna rağmen Hariri'nin Devlet Başkanı Aun ile uzlaşmasını bozması beklenmiyordu. Hatta Suriye doğrudan ilişki kurulmasına karşı olan Hariri Ekim ayı başında Moskova'ya yaptığı ziyarette Suriye-Lübnan sınırının belirlenmesiyle ilgili çalışmaların yeniden başlatılması için Rusların arabulucu olmasını istemişti. 30 Ekim'de bir kararname ile Saad Zahya'nın Şam'a yeni büyükelçi olarak atanması Suriye ile ilişkiler konusundaki tartışmalara yeni bir boyut kazandırdı. Bu gelişme üzerine Hariri, 31 Ekim'de Riyad'da Velihaht Prens Muhammed bin Selman ile görüştü. Beyrut'a dönen Hariri, 3 Kasım'da ise İran'ın dini lideri Ali Hamaney'in Başdanışmanı Ali Ekber Velayeti ile bir görüşme yaptı. Bu görüşmenin ardından beklenmedik bir biçimde tekrar Riyad'a giden Hariri 4 Kasım'da başbakanlık görevinden istifa ettiğini açıkladı. Ayrıca istifanın açıklandığı gün Suudi prenslerin hakkında yolsuzluğa bulaştıkları iddiasıyla tutuklama kararlarının uygulamaya konulması iki olayın birbiriyle ilişkilendirilmesine ve istifanın bölgesel bir gerilimin kaynağı haline gelmesine neden oldu.

Hariri'nin İstifası Lübnan'a Neler Getirebilir?

Saad Hariri'nin istifasının Suudi Arabistan'ın zorlaması veya en azından onayı alınarak gerçekleştiği ve ABD-Suudi-İsrail ekseninin İran'a yönelik yeni siyasetiyle doğrudan alakalı olduğu aşikârdır. Hariri'nin siyasî ve malî olarak en önemli dış destekçisi olan Suudi Arabistan'ın fikrini sormadan böylesi bir istifa kararı alması mümkün görünmemektedir. Öte yandan Hariri'nin istememesine rağmen zorla istifa ettirildiğine yönelik iddiaları ihtiyatlı bir biçimde yorumlamak gerekiyor. Hariri her ne kadar Aun'la çalıştığı süre içinde uyumlu bir görüntü verse de onun Lübnan siyasetinde var olma nedeninin büyük ölçüde Hizbullah/İran/Suriye karşıtlığına dayandığı unutulmamalıdır. Son bir yıl da Hariri fırsat buldukça Hizbullah'ın Suriye İç Savaşı'ndaki rolünü ve İran'ın Lübnan'daki nüfuzunu eleştirmekten kaçınmadı. Bunun yanında Hariri'nin kendi siyasî ve malî gücündeki düşüşün ve bölgesel konjonktürün bir neticesi olarak devletin yönetiminde Aun ve Hizbullah karşı fazla direniş gösterememesi ve Suudi Arabistan'ın bunu bir zafiyet göstergesi olarak algılamış olması muhtemeldir. Dış baskılar ve iktisadî sorunların gölgesinde Lübnan'ın artık yönetilemez olduğu düşünen Hariri, Suudi Arabistan'ın istifa teklifini kendini siyasî ve malî olarak kurtarmak için bir fırsat olarak görmüş olabilir. Aun ve Hizbullah'ın ilk tepkileri, Hariri'nin istifasını beklenmedik bir durum olarak karşıladıklarını göstermektedir. Hizbullah başta olmak üzere Aun'a yakın Lübnanlı siyasî grupların istifa konusundaki suçlamalarında Hariri'den çok Suudi Arabistan'ı hedef tahtasına koy-

ması dikkat çekicidir. Aun'un devleti yönetebilmek için Hariri'nin yerine başbakanlık koltuğunu teslim edebileceği güçlü bir Sünnî adayın olmaması ise gelecek yıl yapılacak genel seçimler öncesi ülkedeki siyasal istikrarsız riskini arttırmaktadır. Lübnan siyasetinde kendisine olan ihtiyacın farkında olan Hariri, Suudi yönetiminin izin vermesi durumunda tekrar başbakanlığa dönmesi için krizi bir fırsata dönüştürebilir. Bu bağlamda belki de kısa bir süre içinde tarafların yeniden pazarlık masasına oturması ve olaya müdahil olan tüm iç ve dış aktörlerin asgari müşterekler üzerinde uzlaşması söz konusu olabilir.

Suudi Arabistan'ın Hariri'nin istifası sonrası Lübnanlı siyasetçileri Hizbullah'ın hükümetin dışında bırakıldığı bir formüle razı etmesi pek mümkün görünmüyor. Hariri'nin Lübnan'a geri dönmemesi ve istifa konusundaki ısrarını sürdürmesi halinde genel seçimler öncesi ülke siyaseti olumsuz etkilense de bu olumsuz etkiler Aun'un Hizbullah ile ilgili taviz vereceği manasına gelmemektedir. Bu süreçte dış siyasî ve iktisadî baskılarla Lübnan içindeki rekabetlerin şiddetlenerek geniş çaplı bir mezhepsel çatışmaya dönüşmesi ise düşük bir olasılık. İç savaşın ülkeye getirdiği felaketlerin farkında olan Lübnanlılar yeni bir çatışmadan kaçınmak isteyecektir. Ayrıca Lübnan'daki siyasî seçkinlerin de olası bir çatışmanın kendi kişisel pozisyonlarını olumsuz etkileyeceğinin bilincinde olması onları krize çatışma ile değil uzlaşma yoluyla bir çözüm bulmaya yöneltebilir. Lübnan'da başlayacak bir vekâlet savaşı Veliht Prens Muhammed bin Selman'a bölgesel nüfuzunu gösterme imkânı tanıyacak olsa da Suudi Arabistan yönetiminin olası bir başarısızlığın riskini göze almayacağı ve gerilimi diplomatik boyutta tutarak sürdüreceği söylenebilir. Tüm bunların yanında genel seçimlere kadar yükselecek gerilim ve toplumsal huzursuzlukların gelecek yaz Lübnan'a yönelik bir İsrail askerî saldırısı için uygun bir zemin hazırlayabileceğini de göz ardı edilmemek gerekiyor. Şu ana kadar Suriye topraklarındaki Hizbullah hedeflerini vurmakla yetinen İsrail, Suriye İç Savaşı'nı kullanarak Hizbullah'ın askerî kapasitesini genişletmesinin kendisi için yarattığı tehdidin farkındadır. Lübnan topraklarında olası bir savaşta İsrail'in Hizbullah karşısında askerî olarak ne düzeyde başarı sağlayabileceği ise şu an için bilinmiyor. Ayrıca Lübnan'a yapılacak bir saldırı Golan üzerinden İsrail'e yeni bir cephe açılması ve çatışmanın bölgeye yayılması riskini de taşıyor. Bu bağlamda İsrail Lübnan'a yönelik bir saldırı başlatırken Suriye'deki iç savaşın seyrini ve Rusya'nın tavrını dikkate almak zorunda. Son olarak Lübnan ve bölgede nüfuzunu arttıran Hizbullah ile İsrail arasında sıcak bir çatışmanın kaçınılmaz bir gerçek olduğunu vurgulamak gerekiyor. Çatışmanın zamanlamasını ise büyük ölçüde bölgesel konjonktür ve tarafların tavırları belirleyecek gibi görünüyor.

Yazar Hakkında

Yasin Atliođlu

Niđde Ömer Halisdemir Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Lisans eğitimi İstanbul Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde, yüksek lisans ve doktora eğitimi Marmara Üniversitesi, Ortadođu Araştırmaları Enstitüsü, Ortadođu Siyasi Tarihi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda tamamladı.

2009-2011 tarihleri arasında doktora çalışması ve dil eğitimi için Suriye'nin başkenti Şam'da ikamet etti. Doktora çalışması sırasında modern Lübnan'da konfesyonel siyasal ve toplumsal sistem çerçevesinde Hıristiyan Marunî toplumu merkezli kimlik-çatışma ilişkilerine odaklandı. Beşşar Esad Suriyesi'nde Reform (2007) ve Savaşta ve Barışta Lübnan Marunîleri (2014) adlı kitapların yazarıdır.

Association of Researchers
On the Middle East and Africa

جمعية دراسات الشرق الأوسط و أفريقيا

www.ordaf.org